

Explanatio sancti Thome

seruatum videtur in principio legis latonis tam noue q̄ veteris. Legimus enī **Exo. 32.** Propter peccatū vultu aurei adorati multa milia hoīm pempra. Rursus legitur **Act. 5.** Propter peccatū mendacij et furti ananiam et saphirā interiisse. **Enī** et ppter peccatū hui⁹ sacramenti indigne sumpti aliq̄ in p̄mitua ecclia puniebant a deo i firmitate corporali vltiā morte. **Enī** dicit. **Jo. 1.** in signū futuri iudicij. Inter vos mlti indigne sumētes corpus xpi sunt infirmi corporaliter. **ps.** Multiplicate sunt infirmitates. **Et** imbecilles. i. longa inualitudine laborātes. **Et** dormiūt multi. s. morte corporalī fm q̄ sumitur dozm̄itio. i. ad **1. Thes. 4.** Nolum⁹ vos ignorare de dozm̄itientib⁹. **Deinde** cum dicit. **Quis** nosmetip̄os et affligat duplicē rōnem p̄dicti signi. quax̄ p̄ia sumit ex parte nostrā. **Secūda** ex parte dei. **Enī** iudicamur aut. **et.** Ex parte autē nostra cū diuine punitiōis ē negligentia qua in nobisip̄is peccā cōmissa punire negligimus. **Enī** dicit. q̄ si nosmetip̄os diiudicemus redarguendo et puniendo peccata nostra nō vtiq̄ iudicemur. i. nō puniemur a dño. neq̄ postmodū in futuro. neq̄ etiā in presenti. **Sed** cōtra ē qd̄ supra. **4.** dicit. **Et** neq̄ meip̄m iudico. **Et Ro. 14.** dicit. **Beatus** qui nō iudicat semetip̄m. **Et** dicitur enī q̄ aliq̄s pōt seip̄m iudicare triplr. **Enō** mō dicitur. **et** sic aliquis dicit iudicare seip̄m. **et** q̄tuz ad op̄a p̄terita et q̄tuz ad futura fm illud **Gal. 1.** Opus suum p̄bet vnusquisq̄. **Alio** mō dñaliter seip̄m absoluendo quasi iudicando se innocentē q̄tuz ad p̄terita. **et** fm hoc nullus dicit iudicare seip̄m. vt. s. se innocentē iudicat. fm illud **Job. 9.** Si iustificare me voluero os meū cōdēnabit me. **Si** innocentē me ostēdero prauū me cōprobabit. **Tertio** mō resp̄hendendo vt. s. faciat aliqd̄ qd̄ ipse iudicat eē malū. **Et** hoc mō intelligit qd̄ inducū ē. **Beatus** est qui nō iudicat semetip̄m in eo qd̄ probat. **Et** q̄tuz ad ea q̄ iam fecit debet quilibet seip̄m iudicare. resp̄hendendo et puniēdo p̄ maleficijs. **Enī** dicit **Job. 13.** **Uas** meas in cōspectu eius arguā. **et** 23. **Quoniam** corā eo iudicā et os meū replebo increpatiōib⁹. **Et** de hoc iudicio aug. dicit in li. de p̄nā et iudicā hic in glo. **Resertur** autē oculorū n̄ros imago futuri iudicij et ascendat hō aduersus se ante faciē suā: atq̄ cōstituto in corde iudicio assit accusans cogitatio et testis cōicia et carnifex cor. **Inde** quidā sanguis animi p̄sentis p̄ lachrymas p̄fluat: postremo ab ip̄a mente talis sn̄ta p̄ferat: vt se indignū hō iudicet p̄cipē corp̄is et sanguinis dñi. **Deinde** cum dicit. **Enī** iudicamur aut. **et.** ponit cām q̄ ē ex parte dei dicens. **Enī** iudicamur aut a dño. i. in hoc mūdo punimur. **Corripimur**. i. hoc fit ad correptionē nostrā. vñ sc̄z quilibet ppter penā quā sustinuit a pctō recedat. **Enī** et **Job. 5.** dicit. **Beatus** vir qui corripitur a dño. **Et** **Prover. 3.** **Quē** diligit dñs corripit. **Et** etiā dñm p̄ penā vnus a lius peccādo desistit. **Prover. 19.** **Pestilente** flagella to: stultus sapiētiōr erit. **Et** hoc lō vt nō dānemur eter̄na vānitate in futuro cū hoc mūdo. i. cū hoīb⁹ mundanis. **Deinde** cum dicit. **Itaq̄** fr̄es mei. **et.** reducit eos ad debitā obseruantā. et p̄rio ponitur id qd̄ nūc ordinat. **Secūdo** ponitur pmissio de ordinatiōe futura. **ibi.** **Cetera** aut. **Circa** primū tria facit. **P̄rio** ponit ordinatiōē suā dicens. **Itaq̄** fr̄es mei. **et.** ne vnusquisq̄ cenā suā p̄sumat ad manducandū cū conuenitis. i. in ecclia ad manducandū. s. corpus xpi inuicē expectate. vt. s. simul omnes sumatis. **Enī** et **Exo. 12.** dicitur. **Imolabit** edum multitudo filiorū israel. **Secūdo** excludit excusationem dicens. **Si** quis autē ehirit. **et.** nō pōt tm̄ expectare domi manducet. s. cōes cibos: postmodū eucharistiā non sumpturus. **Eccl. 36.** **Omne** escam manducabit v̄ter. **Tertio** rōnem assignat dicens. **Et** nō cōueniat. s. ad sumē

dum corpus xpi in iudiciū. i. in vestrā cōdemnationem. **Deinde** ponit pmissio cū dicit. **Cetera**. s. q̄ nō sunt tanti p̄culi cū venero p̄sentialiter disponāz qualiter sc̄z ea cōseruare debeatis. **Ex** quo p̄z q̄ ecclia multa habet ex dispositiōe apostolorū que in sacra scriptura nō continent. **Eccl. 10.** **Lucentes** inhabitabunt. i. ecclie dispositur per sensum prudētis sc̄z apostolorum.

Incipit capitulū duodecimū.

De spūalibus aut nolo vos ignorare fr̄es. **Scitis** aut qm̄ cum gētes essetis ad simulacra muta p̄ ut ducebamini euntes ideo notū vobis facio. **q̄ nemo** in spū dei loquēs dicit anathema iesu. **Et** nemo pōt dicere dñs iesus nisi in spū sancto. **Diuisiōes** vero gratiarū sunt. idem autē spūs. **Et** diuisiōes ministratiōnū sunt: idē autē dñs. **Et** diuisiōes operationū sunt. idem vero deus qui operatur omnia in omnibus

Postq̄ ap̄ls p̄secut⁹ ē de trib⁹ sacramētis. s. baptisimo m̄rimonio et eucharistia: hic incipit determinare de his q̄ p̄tinēt ad rē sacramentorū. **Est** autē duplex res: sacra mētū. **Una** significata et p̄nta. s. gl̄ia resurrectionis q̄ in fine expectat. **P̄rio** ergo agit de donis gr̄arū. **Secūdo** de gl̄ia resurrectionis. **15. ca. ibi.** **Notū** autē vobis facio. **et.** **Circa** primū agit de gratis gratis datis. **Secūdo** p̄ferit oib⁹ his charitatē q̄ p̄tinēt ad gr̄am gratū facientes. **15. ca. ibi.** **Si** linguis hoīm et. **Tertio** cōpar gr̄as gratis dadas ad inuicē. **14. ca. ibi.** **Sectamini** charitatem. **et.** **Circa** primū duo facit: p̄rio p̄hemialit̄ exponit qd̄ intēndat dices. **Dixi** q̄ cetera q̄ p̄tinēt ad vsum sacramētōrū cū venero disponā. **Et** qdam statim vobis tradere ōz. **et** hoc ē qd̄ dicit **De** spūalib⁹ aut. i. de donis gr̄arū q̄ sunt a spū sc̄do fr̄es nolo vos ignorare. **Est** enī maximū gen⁹ ingratiitudinis igno:are bñficiā accepta: vt seneca dicit in lib. de bñficijs: et iō vt hō nō sit deo ingrat⁹ nō debet spūales gr̄as ignorare. **supra. 2.** **Spiritus** accepim⁹ q̄ ex deo ē vt sciam⁹ q̄ a deo donata sunt nobis. **15. ca. 5.** **Pro** p̄terea captiu⁹ v̄ter⁹ est p̄pls me⁹ qz nō habuit sciam⁹. s. spūaliū. **Secūdo** ibi. **Scitis** qm̄ cū gentes et. p̄sequit̄ suā intētiōē: et p̄rio ostēdit spūaliū gr̄arū necessitatē. **Secūdo** ponit gr̄arū distributionē ibi. **Diuisiōes** vero et. **Necessitas** aut alicui⁹ rei maxie cognoscit̄ ex defectu ip̄i. **Enī** circa primū duo facit. **P̄rio** ponit defectū quē patiebāt ante susceptā gratiā. **Secūdo** p̄cludit gratie necessitatē ibi. **Notū** vobis et. **Dicit** ergo p̄rio. **Scitis** qm̄ expti qm̄ cū essetis gētes. i. gentilit̄ viuētes nōdū suscepta gr̄a p̄ baptisimū. **Gal. 2.** **Hos** enī natura iudei nō ex gētib⁹ pctōres. **Ep̄he. 4.** **Gentes** ambulāt in vanitate sensus sui. **Eratis** cūtes quasi p̄mpta mēte et assidues: fm illud **Iere. 8.** **Quis** cōuersi sūt ad cursū suū quasi equus in impetu vadens in plū. **Prover. 11.** **Pedes** eorū ad malum currūt. **Ad** simulacra muta sc̄z adorāda et colēda: fm illud **ps.** **Os** h̄it et nō loquent. **Et** ponit sp̄aliter i eis defectū locutiōis: qz locutio ē p̄p̄t̄ effect⁹ cognitiōis. vñ ostēdit nō intelligere simulacra: et p̄ oīs nihil diuinitas habere si sunt muta. **Et** hoc put vt ducebamini. i. sine aliqua resistētia. **Ducebant** aut vel allecti ex pulchritudine simulacrorū. **Unde** d̄ in ep̄stola ieremie. **Videbitis** in babilonia deos aureos et argēteos videre ne metus vos capiat in ip̄is. **Aut** etiam ex imperio alicuius principis sicut legitur **Dan. 3.** **q̄** nabuchodonosor cogebat homines adorare statuam auream. et sc̄cūdi **Daba. 6.**

in epistolā I ad Corinthios XII

dicit de quibusdā q̄ dicebant cum amara necessitate in die natalis regis ad sacrificia. **¶** Vel etiā instinctu demonū qui ad hoc precipue anhelant ut diuinus cultus eis exhibeat: s̄m illud **Mat. 4.** **¶** Nec oīa tibi dabo si cadens adoraueris me. **¶** Vant ergo ad idola colenda put dicebant. **¶** I. sine aliqua resistentia sicut de iunene etiā vecor̄ de dicit **Prover. 7.** **¶** Statim eā sequit̄ quasi bos ductus ad victimā. **¶** Per hoc ergo apparet q̄ hō ante susceptas gratiā promptē currit in peccatū sine resistentia. **¶** Specia liter aut̄ facit mentionē de peccato idolatrie p̄pter tria. **¶** Pr̄mo quidē q̄ hoc ē peccatū grauisimum introducere aliū deū sicut grauisime peccaret cōtra regē qui aliū regē in regno eius introduceret. **¶** Unde dicit **Job. 31.** **¶** Si vidi solē cū fulgeret r̄ lunā incedentē dare r̄ ofcularis manū meam s̄z quasi cultor solis r̄ lune que ē in iūctas marina r̄ negatio cōtra deū altissimū. **¶** Sc̄do q̄ a peccato idolatrie oīa alia peccata oriebant̄: s̄m illud **Sap. 14.** **¶** Repbandor̄ idolor̄ cultura omnis mali cā est. **¶** Tertio q̄ hoc peccatū apud gentiles cōmune erat r̄ nō reputabatur. **¶** Unde in ps̄. dicit̄. **¶** Omnes dij gentiū demonia. **¶** Est autē cōsiderandū q̄ quidā dixerūt hoīem in peccato mortali existentē sine gratiā quidē nō posse a peccato cui subiacer̄ liberari: q̄ remissio peccator̄ nō fit nisi per gratiā: s̄m illud **Ro. 3.** **¶** Iustificati p̄ gratiā eius: posse autē se p̄seruare a peccato mortali sine gratiā per liberū arbitriū. **¶** Sed hec positio nō videt̄ vera. **¶** Pr̄mo quidē q̄ nō pōt aliquis se a peccato mortali p̄seruare nisi omnia legis precepta seruādo: cū nullus mortaliter peccet nisi transgrediēdo aliqd̄ legis preceptū r̄ ita posset aliquis obseruare oīa legis precepta sine gratiā q̄ est heresis pelagiana. **¶** Sc̄do q̄ charitatē per quā deus diligit̄ sup̄ oīa nullus pōt habere sine gratiā: s̄m illud **Ro. 5.** **¶** Charitas dei diffusa est in cordib̄ nostris per spiritum sanctū qui datus ē nobis. **¶** Nō potest autē esse q̄ hō oīa peccata declinet nisi deū sup̄ oīa diligit̄: sicut illud magis cōtemnit̄ q̄ minus diligit̄. **¶** Poterit ergo esse q̄ aliqd̄ tēp̄ q̄ ille qui caret gratiā a peccato abstinebit quos usq̄ occurrat illud p̄pter q̄ dei p̄ceptū cōtemnet a quo ducatur ad peccandū. **¶** Signanter autē ap̄s dicit̄: put dicebamini. **¶** Deinde cū dicit̄. **¶** Ideo notū vobis facio r̄ cōcludit duos effect̄s gratie quor̄ primus ē q̄ facit abstinere a peccato. **¶** Sc̄do ē q̄ facit opari bonū r̄ hoc ponit ibi. **¶** Et nemo pōt r̄ c. **¶** Dicit ergo p̄tio ex quo quī sine gratiā eratis p̄dopte ad peccandū currebatis. **¶** Id notū vobis facio q̄ si gratiā habuissetis hoc vobis nō contigisset. **¶** Nemo enī in spū dei r̄ c. id ē p̄ spūm dei loquens dicit anathema iesu r̄ c. i. blasphemiaz contra iesum s̄m illud **Jo. 4.** **¶** Oīs spūs qui soluit iesum ex deo nō ē. **¶** Notandū q̄ supra posuit grauisimū peccatū q̄ ē blasphemiaz q̄ per gratiā declinat̄ vt de alijs minorib̄ peccatis intelligat̄. **¶** Pōt autē per hoc q̄ dicit anathema iesu intelligi q̄dlibet peccatū mortale. **¶** Anathema enī sepationē significat. **¶** Dicit̄ ab ana q̄ ē sursum: r̄ thesis q̄ ē positio quasi sursum positū: q̄ oīum res que ab vsū hominū sepabant̄ suspendebant̄ in templis vel in locis publicis. **¶** Et autē peccatū mortale separat a iesu: s̄m illud **Esā. 59.** **¶** Iniquitates vestre diuiserunt inter vos r̄ deū vestrum. **¶** Quicūq̄ ergo mortaliter peccat dicit corde vel ore anathema. **¶** I. sepationē a iesu. **¶** Nemo ergo in spū dei loquēs dicit anathema iesu: q̄ nullus p̄ spūm dei peccat mortali: q̄ vt dicit̄ **Sap. 1.** **¶** Spūs sanct̄ discipline effugiet fictū: sed sup̄ hoc videt̄ q̄ quicūq̄ habet spūm sanctum nō possit peccare mortaliter: q̄ etiā de p̄tie. **¶** Jo. 3. **¶** Oīs qui natus est ex deo peccatū non facit. qm̄ semē ipsius in eo manet. **¶** Sed dicendū est q̄ quātū est ex spiritu dei hō nō facit peccatū sed magis a peccato retrahit̄: pōt tamē

peccatū facere ex defectu voluntatis humane que spiritus sancto resistit: s̄m illud **Act. 7.** **¶** Vos autē semp̄ spūi sc̄d̄ resistitis. **¶** Nō enī per spūm sanctū inhabitantē tollit̄ facultas peccandi a libero arbitrio totaliter in vita p̄sentī r̄ ideo signanter ap̄s nō dicit̄. **¶** Nemo spūi dei habens sed nemo in spū dei loquēs. **¶** Deinde cū dicit̄. **¶** Et nemo pōt r̄ c. ponit secundū effectū gratie sc̄z q̄ sine ea hō nō pōt bonū opari. **¶** Dicit ergo. **¶** Et nemo pōt dicere q̄ iesus ē domin̄ nisi in spū sancto. **¶** Cōtra q̄d videt̄ esse q̄ p̄ spūm sanctū hō introducit̄ in regnū celor̄: s̄m illud ps̄. **¶** Spiritus tū bon̄ deducet me in terrā rectā. **¶** Oīs autē dicit̄ **Mat. 7.** **¶** Nō oīs qui dicit̄ dñe dñe intrabit in regnū celorū. **¶** Nō oīs ergo qui dicit̄ dñm iesū dicit hoc in spiritu sc̄d̄. **¶** Dicendū ē autē q̄ dicere aliqd̄ in spū sc̄d̄ pōt intelligi dupliciter. **¶** Uno mō in spū sc̄d̄ mouēre s̄z non habito. **¶** Mouet enī spūs sanct̄ cōtra aliquor̄ ad loquēdū quos nō inhabitat. **¶** sicut legit̄. **¶** Job. 11. **¶** Quia capbas hoc q̄ de utilitate mortis xpi p̄dixerat a semetip̄o nō dixit sed per spūm p̄phetie. **¶** Balaam etiā multa vera p̄dixit motus a spū sc̄d̄. vt legit̄ **numert. 23. r̄ 24.** licet cū non haberet. **¶** Sc̄d̄m hoc ergo intelligendū ē q̄ nullus pōt dicere q̄d cūq̄ vez nisi a spū sc̄d̄ mor̄ qui ē spūs veritat̄. **¶** de quo d̄ **Jo. 16.** **¶** Cū autē venerit ille spūs veritat̄ docebit vos oīm veritatē. **¶** An r̄ in glo. **¶** Ambro. dicit̄. **¶** De vez a quo cūq̄ dicat̄ a spū sc̄d̄ ē. **¶** Et sp̄aliter in illis q̄ sunt fidei q̄ p̄ sp̄alem reuelationē spūs sancti sunt habita inter que ē q̄ iesus sit omnīū dñs. **¶** An **Act. 5. 4.** **¶** Certissime scian oīs dom̄ isrl̄ q̄ deus fecit hunc dñm iesū que vos crucifixistis. **¶** Alio mō loquit̄ aliquis in spū sc̄d̄ mouente et habito. **¶** Et s̄m hoc etiā pōt verificari q̄d hic dicit̄. **¶** ita tñ q̄ dicere accipiat̄ nō solū ore sed etiā corde r̄ ope. **¶** Dicit̄ enī aliquid corde: s̄m illud ps̄. **¶** Dixit insipiens in corde nō ē dē. **¶** Dicit̄ etiā aliqd̄ ope in q̄tū exteriori ope aliqd̄ suū p̄ceptū manifestat. **¶** Nemo ergo nisi habēdo spūm sanctū pōt dicere iesū dñm. **¶** ita sc̄z q̄ nō solū hoc ore p̄fiteat̄ sed etiā corde reuerat̄ ip̄m vt dñm: et ope obediat̄ ip̄i quasi dño. **¶** Sic igit̄ ex verbis p̄missis tria circa gr̄am cōsiderare possum̄. **¶** Pr̄mo q̄ sine ea peccatū homo vitare nō pōt. **¶** s̄m illud ps̄. **¶** Nisi q̄ dñs adiunxit me paulominus in inferno habitasset aīa mea. **¶** Sc̄do q̄ p̄ eā vitat̄ peccatū s̄m illud p̄tie **Jo. 3.** **¶** Qui natus ē ex deo nō peccat. **¶** Tertio q̄ sine ea nō pōt homo bonū facere: s̄m illud **Jo. 15.** **¶** Sine me nihil potestis facere. **¶** Deinde cū dicit̄. **¶** Diuisiones vero r̄ c. **¶** Incipit distinguere gratias gratis dadas r̄ p̄tio distinguit eas in generali. **¶** Sc̄do manifestat ī sp̄iali ibi. **¶** Anicūq̄ autē dat̄ r̄ c. **¶** In his autē que p̄ gratiā spūs sancti cōferunt̄ tria oportet cōsiderare. **¶** Pr̄mo q̄dem facultatem hoīm ad opandū. sc̄do auctoritatem. tertio executionē vtriusq̄. **¶** Facultas quidē habet̄ p̄ donū gratie. **¶** puta p̄ p̄phetiā vel potestātē faciendū miracula aut p̄ aliquid h̄mōi. **¶** auctoritas autē habet̄ per aliqd̄ ministrū. **¶** puta per apostolatū vel aliquid h̄mōi. **¶** Executio autē pertinet ad opationem. **¶** Pr̄mo ergo distinguit gratias **Sc̄do** mīsteria. **¶** Tertio operationes. **¶** Quātum ergo ad primū dicit̄ **¶** Ostendi necessitatem gratie que tñ nō totaliter aduenit omnib̄ nisi xpo cui dat̄ ē spiritus non ad mensuram: vt dicitur **Job. 3.** **¶** sed quātū ad alios sunt diuisiones gratiarum: quia quidā abundant in vna: quidā in alia. **¶** Sicut enī in corpore naturali caput h̄z oēs sensus nō autem alia membra: ita in ecclesia solus xp̄us habet omnes gratias que in alijs membris diuiduntur quod significatur **Gen. 12.** **¶** Ubi dicitur q̄ flum̄ sc̄z gratiarū egrediebatur ad irrigandū paradysum qui inde diuiditur in quattuor capita. **¶** Et **Matth. 25.** dicitur. **¶** Et vni dedit quinqz talenta: alij duo: alij vnum. **¶** Et quāuis dona gratiarum sint diuersa que a diuersis ha-

Explanatio sancti Thome

hēntur nō tamē procedunt a diuersis actoribus sicut po-
nebant gentiles qui sapias attribuebāt munerē. locuti-
onem mercurio: et sic de alijs. Ad qd̄ excludendū subdit
Idē autē spūs. s. sanct⁹ qui ē actor oīm gratiarū. Ephe.
4. Unū corpus et vnus spūs. Et Sap. 7. Est spūs vn⁹
et multiplex: Un⁹ i substantia multiplex in gratijs. De
inde ponit distinctiones ministratiōnū dicens: Et diuisio-
nes ministratiōnū sunt. i. diuersa ministeria et officia re-
quiruntur ad gubernatiōē ecclē. Prelati enī ecclēsie
ministri dicunt supra. 4. Sic nos existimet homo vt mi-
nistros christi: p̄tinet autē ad decorē et p̄fectionē ecclēsie:
vt in ea diuersa ministeria sint que significant p̄ ordines
ministrantiū qd̄ mirabat̄ regina saba in domo salomois:
vt legit. 3. Reg. 10. Quis tū vni dño seruiūt. Un̄ subdit
Idē autē dñs. supra. 8. Nobis vnus domin⁹ iesus xp̄us
p̄ quē omnia. Deinde ponit distinctionē opationū di-
cens. Et diuisiōnes opationū sunt quib⁹ alijs in seipso
bonū opatur: sicut p̄ ministratiōnes ad p̄ximū. ps. Exi-
bit hō ad opus suū. scz sibi p̄ximū. Eccl. 33. Immutauit
id est distinxit vias. i. opationes eorū q̄ tū oēs p̄cedit ab
vno p̄ncipio. Un̄ subdit. Idē vero de⁹ qui opatur oia.
sicut p̄ia cā creans oēs opatiōes. Ne tū alie cause vide-
ant̄ eē supplere: subdit. In oibus qz in causis secundarijs
p̄ia cā opat. Esa. 26. Oia opā nostra opatus es in no-
bis. Et norandū qz ap̄ls valde cōgrue grās attribuit spi-
ritui qui ē amor qz ex amore p̄cedit qz aliquid grās det
ministeria dño cui ministrat: opatiōes deo sicut p̄ie cau-
se mouenti. Et qz dicit spiritus p̄t referri ad p̄sonā spi-
ritus sancti. Qz dicit dñs ad p̄sonā filij. qz dicit de⁹
ad p̄sonā patris. Et hec tria possunt attribui spūs san-
cto qui est dominus deus.

Lectio secunda.

Vnicuiqz autē dat manifestatio spūs
ad vtilitatē. Alij quidē per spm̄ da-
tur sermo sapientie: alij autē sermo
scientie fm̄ eundem spm̄. Alteri fides in eo-
dē spiritu. Alij grā sanitatū in vno spiritu.
Alij opatio virtutū: alij p̄phetia: alij discre-
tio spiritui: alij genera linguarū: alij inter-
pretatio sermonū. Hec autē oia opatur vnus
atqz idem spiritus: diuidēs singulis p̄out
vult.

Posita in generali distinctione grarū et ministratiōnū
et opationū: hic manifestat ea que dixerat in sp̄ali: et pri-
mo quātū ad diuisiōē gratiarū. Secūdo quātū ad diuisiō-
nē ministratiōnū ibi. Et quosdā quidē posuit deus. 12.
Circa p̄ximū duo facit. P̄mo ponit distinctionē grarū
in sp̄ali. Secūdo adhibet similitudinē ibi. Sicut est corp⁹.
12. Circa p̄ximū tria facit. P̄mo ponit grarū cōditiones
gratis datarū. Secūdo ponit earū distinctionē ibi. Alij q̄-
dem dat 12. Tertio describit earū actionē ibi. Hec autē
oia 12. Dicit ergo p̄mo. dicitū ē qz sunt diuisiōes grarū
Unicuiqz autē dat in quo designat earū subiectū. Sic est
nullū mēbrū ē in corpe qd̄ nō p̄ticipet aliquo mō sensus
vel motū a capite: ita nullus ē i ecclē q̄ nō aliqd̄ de gra-
tijs spūs sancti p̄ticipet. fm̄ illud Dat. 25. Dedit vni-
cuiqz fm̄ p̄p̄tā virtutē. Et Ephe. 4. Unicuiqz nostruz
data est grā. Manifestatio spūs in quo designat officij
gratie gratis date. Pertinet enī ad gratiā gratum faci-
entē qz p̄ eā spūs sancti inhabitet: qd̄ quidē nō p̄tinet ad
gratiā gratis datā: sed solū vt p̄ cā spūs sancti manifeste-
tur sicut interior motus cordis p̄ vocē. Un̄ Jo. 3. 3. Vo-
cē eius audis. Et in ps. 32. Morū fecit dñs salutare suū.

Manifestat autē p̄ h̄mōi gratias spiritus sanctus dupl̄.
Vno mō vt inhabitans ecclēiam et docens et sanctificans
eā: puta cū aliquis peccator quē nō inhabitat spūs san-
ctus faciat miracula ad ostēdēdū qz fides ecclē quā ipse
p̄dicat sit vera. Unde dicit Heb. 2. Contestante deo si-
gnis et prodigijs et varijs spūs sancti distributiōib⁹. Alio
modo manifestat per huiusmodi gratia spiritus sancti:
vt inhabitans eū cui tales gratie concedunt. Unde di-
citur Act. 6. qz Stephanus plenus grā faciebat prodigia
et signa multa que spūs scō plenū elegerūt: sic autē nō cōce-
dunt h̄mōi gratie nisi sanctis. Et ne h̄mōi manifestatio
vana videat̄. subdit: Ad vtilitatē scz cōz. In quo desi-
gnat finis h̄arū: et hoc vel dū p̄bat vera doctrina ecclē:
et sic fideles cōfirmant et infideles cōuertunt. Vel dū sa-
citas alicui⁹ p̄ponit alijs in exemplū. Un̄ infra. 14.
Ad edificatiōē ecclē gr̄ite vt habūdetis. Et supra. 7.
Nō qurens qd̄ mihi vtile ē sed qd̄ multis vt salui fiant.
Deinde cū dicit. Alij quidē rē. ponit distinctionē gra-
tiarū q̄ quidē vt dicitū ē dant ad vtilitatē cōem. Et io oꝝ
earū distinctionē accipe fm̄ qz p̄ vnū p̄t alioꝝ salus pro-
curari. Qd̄ quidē hō nō p̄t facere interi⁹ opando: hoc
enī solius dei ē: s̄z solū exteri⁹ p̄suadendo. Ad qd̄ qd̄dem
tria requirunt. P̄mo quidē facultas p̄suadendi. Secūdo
facultas p̄suasiōē cōfirmādi. Tertio p̄suasiōē intelli-
gibiliter p̄ponendi. Ad facultatē autē p̄suadendi requi-
ritur qz hō habeat p̄tia cōclusionū et certitudinē p̄nci-
piorū circa ea in quib⁹ debem⁹ p̄suadere. Conclusiones
autē in his q̄ p̄tinet ad salutē quedā sunt principales scz
res diuine. et ad hoc p̄tinet sapia q̄ ē cognitio diuinariū
rerū: vt aug. dicit. 13. de trinitate: qz tū ad hoc dicit Alij
quidē dat p̄ spm̄ scz sc̄m sermo sapie vt possit p̄suadere
ea q̄ ad cognitōē diuinorū p̄tinet. Luc. 21. Ego das
vobis os et sapiam cui nō poterūt resistere et cōradis-
cere oēs aduersarij vestri supra. 2. Sapiam loq̄mur int̄
p̄fectos. Secūdate cōclusiones sūt q̄ p̄tinent ad noticiā
creaturarū quarū cognitio dicit sc̄ia fm̄ aug. ibidē. Et qz
ad hoc subdit. Alij autē scz dat sermo sc̄ie fm̄ eūdē spm̄
vt scz p̄ creaturas ea q̄ sunt dei manifestare possit. Quic
enī sc̄ie attribuit illud quo pia fides defendit et roborat
nō autē qd̄ curioſitatis in humanis sciētijs inuenitur:
vt aug. ibidē dicit Sap. 10. Dedit illi sc̄iam sc̄oꝝ. Esa.
33. Diuitie salutis sapia et sc̄ia. Et tū norandū qz sapia et
sc̄ia inter septē dona spūs sancti cōputant̄: sicut habetur
Esa. 11. Un̄ ap̄ls signat̄ inter gratias gratis datas nō
ponit sapiam et sc̄iam s̄z sermonē sapie et sc̄ie q̄ p̄tinet ad
hoc vt hō alijs p̄suadere valeat p̄ sermonē ea q̄ sunt sa-
piētie et sc̄ie. Principia autē doctrine salutis sūt articuli
fidei: et io qz tū ad hoc subdit. Alteri scz dat fides i eodez
spm̄: nō autē hic accipit p̄ fidei virtute qz hoc cōe ē oibus
mēbris xpi. fm̄ illud Heb. 11. Sine fide impossibile est
placere deo. S̄z accipit p̄ sermone fidei. put scz hō p̄t
recte p̄ponere ea q̄ fidei sūt: vt p̄ certitudine fidei quam
aliquis habet excellēt: fm̄ illud Mat. 15. Mulier ma-
gna ē fides tua. Ea vero q̄ p̄tinet ad salutē doctrinam
nō p̄t cōfirmari seu p̄bari rōne qz rōnem humanā exce-
dunt: fm̄ illud Eccl. 3. Plurima supra sensus hominis.
ostenta sūt tibi. Cōfirmant̄ seu p̄bant̄ signo diuino.
Unde et moyses mittendus ad ppl̄z isrl̄ signū accepit a
deo p̄ qd̄ confirmaret ea que ex p̄te dei dicebat: vt patet
Exodi. 4. Sicut et signo regio cōfirmatur qz aliquid sit
de mandato regis. Signum autē dei sumitur vno qui
dem modo ab eo quod solus deus facere potest. Sicut
sunt miracula que apostolus hic in duo distinguit. P̄
primo dicit alij sc̄licet datur gratia sanitatum: id ē per
quā aliquis possit sanare infirmitatem. in vno sc̄licet et
eodem spiritu. Jere. 17. Bana me domine et sanabo.

in epistolam I ad Corinthios. XII.

Ex hijs ei persuadet alijs nō solū ppter magnitudinē scilicet etiam ppter beneficiū. Scđo autē dicit alijs dāc operatio virtutum ex quib⁹ alijs persuadet solū ppter magnitudinem facti puta cū mare dividit vt legit̄ exo. 14. **Et q̄ sol et luna stent in celo sicut legit̄. Josue. 10. gal. 3. Qui tribuit nobis spūm et opatur virtutes in nobis. Alio autē modo accipitur signū diuinū ab eo qđ solus de⁹ cognoscere pōt. Hoc autē est vel futurū ptingens fm̄ illud. Esa. 41. An nunciāte q̄ ventura sunt et sciem⁹ qz dii estis vos. Et qm̄ ad hoc dicit. Alij. s. dāc. pphetia. q̄ est diuina reuelatio iter euent⁹ immobili veritate denunciās. Joel. 2. Et fundaz de spū meo sup oēs carnē et pphetabūt filij vestri. Aliud autē est cognitio humani cordis fm̄ illud Iere. 17. Prauium est cor hoīs et inscrutabile. qđ cognoscet illud: Ego vñs scrutās corda et pbans renes. Et qm̄ ad hoc subdit. Alij discretio spūm vt scz homo discernere possit qđ spū aliquis moueat ad loquendū vel opandū puta vtruz spū caritatis vel spū inuidie. 1. Jo. 4. Nolite credere ot spū sed pbare spūs si ex deo sunt. Facultas autē persuasio nem p nunciādi p̄sistit in hoc qđ homo possit loqui intelligibiliter alijs. Qđ qđem impedit dupliciter. Vno mō p diuersitatem idiomatū. Cōtra qđ remediuz adhibet p hoc quod dicit. Alij scz dāc grā linguaz. vt scz possit loqui diuersis linguis vt intelligat ab oibus. sicut de aplis legit̄. Act. 2. Qđ loq̄bant varijs linguis. Alio mō p obscuritatem scripture inducende. Cōtra qđ remediuz dāc p id qđ subditur. Alij interpretatio sermonū id est difficilijz scripturarum. Dan. 5. Audiui d te qđ p̄sillis obscura interpretari. gen. 40. Nūquid nō dei est interpretatio. ¶ Deinde cum dicit. **Hec autē oīa rē. determinat auctore p̄dicarū gratiaz.** Circa qđ tres errores excludit. Primo quidem gentium attribuentū diuersa dona diuersis dijs. Cōtra qđ dicit. **Hec autē oīa opatur vnus atqz idem spūs. eph. 4. Vnuz corp⁹ et vn⁹ spūs.** Scđo errore eoz qui deo ats tribuebant solū vlem. prudentiā rex ponētes qđ distincti ones p̄culariuz sunt solū per cās scđas. Cōtra qđ subditur. **Diuidēs singulis put vlt. ecc. 33. In multitudine discipline dñi separauit eos.** Tertio excludit errore eoz qui diuersitatez grāz attribuebāt vel fato vel hūano merito et nō soluz volūtatē diuine. s; etiā macedoniū qđ dicebant spūm sanctū esse ministrūz patris et filij et hoc excludit p hoc quod subdit. **Prout vult. Job. 3. Spiritus vbi vult spirat.****

Lectio tertia.

Sicut em̄ vnuz corpus est et membra habet multa: oīa autē mēbra corporis cum sint multa: vnum tñ corp⁹ sunt ita et spūs. Et em̄ in vno spū omnes nos in vnum corp⁹ baptizati sumus siue iudei. siue gentiles. siue serui. siue liberi. et oīs in vno spiritu potati sum⁹. **Nā et corpus nō est vnū membruz sed multa. Si dixerit pes quoniam non sum manus nō sum de corpore: nam idō nō est de corpore. Et si dixerit auris quoniam non sum oculus: nō sum de corpore. nō idō nō ē de corpore. Si totū corpus ocul⁹: vbi auditus? Si totum auditus. vbi odoratus? Nūc autē posuit deus membra vnūquodqz eoz in corpore sicut voluit. Et si essent omnia vnum mēbrum: vbi corpus? Nunc autē multa quidem mēbra. vnum autē corpus. Nō pōt autē**

oculus dicere manui opera tua non indigeo aut iterum caput pedibus. nō estis mihi necessarii. Sed mltomagis q̄ vident mēbra corporis infirmiora esse. necessaria sunt. et q̄ putamus ignobiliora membra esse corporis hijs honorē abundantiorē circūdamus. **Et que inhonesta sunt nostra: abundantiorē honestatem habent. Honesta autē nostra nullius egent. Sed deus tēperauit corpus ei cui decerat: abundantiorē tribuendo honorem. vt nō sit scisma in corpore. sed in idipm̄ pro vnicem sollicita sint membra. Et si quid patit vnum mēbrum. cōpatiunt oīa mēbra. Siue gloriat vnum mēbrum. p̄gaudet oīa mēbra. Vos autē estis corpus xp̄i et mēbra de membro. Et quosdā quidem posuit deus in ecclesia. p̄mo ap̄los. scđo p̄phetas. tertio doctores. deinde virtutes. exinde gratias curationum opitulationes. gubernationes. genera linguaz. interpretationes sermonūz. Nūquid omnes apli? Nūquid oīs p̄phete? Nūquid omēs doctores? Nūquid oīs virtutes? Nūquid oīs gratiā habent curationum? Nūquid oīs linguis loquunt? Nūquid omnes interpretantur? Emulamī autēz charismata meliora. Et adhuc excellentiorē viam vobis demonstro.**

Postea distinctione grāz: hic manifestat eā p similitudinem corporis naturalis. Et p̄mo ponit similitudinē in gñali. Scđo explicat eā in sp̄ali ibi. **Nā et corpus rē. Circa primum duo facit. Primo ponit similitudine. Scđo similitudinis adaptatio ibi. Ita xp̄s rē. Circa p̄mūz cōsiderāduz est qđ sic dicit in. 5. mathaphisice tripliciter dicit aliqd vnum p se. Vno mō in diuisibilitate vt vnitas et punctuz fm̄ que modum vnitas excludit totaliter multitudinē nō solum actualē sed etiā potentialē. Alio mō dicit vnū consuetudine vt linea et superficies q̄ quidē vnitas excludit multitudinem actualē s; nō potentialē. Tertio mō integritate qđ nō excludit multitudinē neqz potentialē neqz actualē sicut dom⁹ est vna q̄ p̄stituit ex diuersis lapidib⁹ et lignis. Et eodē mō corpus hōis aut cuiuslibet animalis est vnum qz ei⁹ p̄fectio integrat ex diuersis mēbris sicut ex diuersis aīe instris. Unde et aīa dicit esse actus corporis organici id est ex diuersis organo p̄stituti. Proponit ergo p̄mo aplis qđ vnitas corporis mēbruz multitudinē non excludit dicens qđ sicut corp⁹ vnū est et mēbra multa habet. Unde et Ro. 12. dicit. **In vno corpore multa mēbra hēmus. Item pponit qđ multitudo mēbruz nō tollit corporis vnitatem. Unde subdit. Oīa autē membra corporis euz sint multa nihilomin⁹ vnū corpus sunt: qđ ex oibus p̄ficatur. Unde et Job. 10. dicit. **Pelle et carne vestisti me: ossibus et nervis cōpegisti me.** ¶ Deinde cū dicit. **Ita et xp̄s rē. ponit adaptatio similitudinis. Et p̄mo adaptat similitudinē dicens. Ita et xp̄s. s. est vnus. fm̄ illud. 5. 8. An⁹ dñs noster ih̄sus p quem oīa. Et tñ multa et diuersa habet mēbra scz oīs fideles fm̄ illud. Ro. 12. Multi vnū corpus sumus in xp̄o. Scđo ponit rō adaptationis. Vbi ponit duplex ratio distinctionis. Vna qđem rō vnitatis est spūssā******

Explanatio sancti Thome

utrum secundum illud eph. 4. **Unum corpus et unum spiritus.** Sed per virtutem spiritus sancti duplex beneficium percipitur. Primo qui dem quod per ipsum regeneramur secundum illud Jo. 3. **Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto.** Unde dicitur. **Item in uno spiritu per virtutem unum spiritus sancti.** Omnis nos qui sumus in ecclesia christi sumus baptizati in unum corpus id est in unitatem ecclesie que est corpus christi secundum illud eph. primo. **Ipse dedit caput super omnem ecclesiam que est corpus eius.** Et gal. 3. **Omnes qui in christo baptizati estis christum induistis.** Secundo per spiritus sanctum reficimur ad salutem. Unde subditur. **Et omnis potatus sumus in uno spiritu id est per virtutem unum spiritus sancti.** Potest autem hic potus intelligi dupliciter. Uno modo de interno refrigerio quod spiritus sanctus cordi humano preberet extinguendo sitim carnalium desideriorum et concupiscentiarum. Unde ecc. 15. **Ad salutaris sapientie potus est.** Et Jo. 7. **Flumina de ventre eius fluent aque vive.** Alio modo potest intelligi de potu sacramentali qui per spiritum sanctum. **Et 10. Omnis eundem potus spiritalem bibent.** Interponit autem duplex ratio diversitatis. Una ex parte rationis cum dicitur **Sive fui sive liberi.** Nulla enim humanitas de diversitate impedit unitatem corporis christi. Unde gal. 3. dicitur. **Non est iudeus neque grecus. non est servus neque liber. unus enim estis in christo ihesu.** Deinde cum dicitur. **Non est corpus explicat similitudinem in speciali.** Et primo describit conditionem corporis naturalis et membrorum ipsius. Secundo adaptat ad corpus mysticum christi ibi. **Hos autem estis et cetera.** Circa primum duo facit. Primo describit integritatem corporis naturalis. Secundo habitum membrorum ad invicem ibi. **Non potest autem oculus dicere et cetera.** Circa primum tria facit. Primo proponit quod intendit. Secundo manifestat expli cado ibi. **Si dixerit pes et cetera.** Tertio probat ducendo ad inconueniens ibi. **Si totum corpus oculus et cetera.** Dicit ergo primo. **Dicitur est quod ostendit nos in unum corpus mysticum baptizati sumus:** quod representat similitudo corporis naturalis. **Non est corpus naturale homo non est unum membrum sed multa. quod scilicet perfectio non saluat in uno membro sed integrat ex multis que necesse habent dequirere diversis potentibus et actibus et cetera.** Unde et Ro. 2. dicitur. **Sicut in uno corpore multa membra habemus omnia autem membra corporis non est eadem actus habent. ita multi unum corpus sumus in christo.** Deinde cum dicitur. **Si dixerit pes et cetera. manifestat quod dixerat ex amplificatione in membris quibusdam.** Et primo in membris de feruentibus motui et ponit duo membra. pedes tanquam ignobilissimum membrum eo quod calcatur terra et portat rotam corporis pedibus. manus autem tanquam membrum nobilissimum eo quod ipsa est organum organorum. Et hoc est quod dicitur. **Si dixerit pes non sum de corpore quoniam non sum manus: non ideo non est de corpore.** Quasi dicat. **perfectio corporis non tota consistit in uno membro quibus nobiliori. sed ad eius perfectionem requirunt etiam ignobiliora. per membra autem deseruientia motui designantur in ecclesia homines dediti vite active. ita quod pedes sunt subditi de quibus dicitur. **Eze. primo. Pedes eorum pedes recti. per manus autem figuratur plati per quos alij disponuntur.** Unde et cant. 5. dicitur. **Manus illi rotantes auree plene hiacinthis.** Sunt autem in ecclesia necessarie non solum manus id est plati. sed etiam pedes id est subditi. Unde per uer. 14. dicitur. **In multitudine populi dignitas regis.** Secundo explicat de membris seruientibus virtuti appropinquat sue et ponit oculum qui deseruit visui. et aurem que deseruit auditui. Nam isti duo sensus precipue deseruiunt hu mane sapientie. visus quidem aptus ad inuentionem. eo quod plures rerum differentias ostendit. auditus autem aptus ad disciplinam que fit per sermonem. **Uox tamen sensu dignior est visus quam auditus. quod et specialior est et plura demonstrat ac per hoc oculus est dignior aure.** Dicit ergo. **Et si dixerit auris que est ignobilis membrum. non sum de corpore quia non oculus qui est membrum nobilissimum. non ideo non est de cor-****

poris et cetera. **Per membra ergo deseruientia virtuti que est homo siue designatur in ecclesia illi qui student vite contemplatiue. Inter quos sunt sicut oculi doctores qui per seipos veritatem inspicunt. Unde dicitur cant. 5. **Oculus eius sicut columbe super riuos aquarum que resident iuxta fluentia plenis sicut aures autem significatur discipuli qui a magistris veritatem audiendo recipiunt. Unde et dicitur Mat. 23. dicitur. **Qui aures habet audire di audiat. Sunt enim in ecclesia necessarii non solum doctores sed etiam discipuli. Unde et Job 29. dicitur. **Auris audire beatificauit me.** Deinde de duobus dicitur. **Et totum corpus et cetera. probat ducendo ad inconueniens duplex. quorum primum est subtractio necessariorum a corpore. secundum est remotio integritatis corporis ibi. **Quod si essent omnia et cetera.** Circa primum duo facit. Primo ponit inconueniens quod sequitur dicens. **Si totum corpus esset oculus quod est membrum nobilissimum. ubi esset auditus id est instrumentum audiendi quasi dicitur si in ecclesia essent omnes magistri. Unde dicitur. **1ac. 3. Nolite plures magistri fieri fratres mei.** Et iterum si totum corpus esset auditus id est instrumentum audiendi. ubi esset odoratus et cetera. Per quem possunt in ecclesia intelligi illi qui et si non sint capaces verborum sapientie. percipiunt tamen quedam eius in indicia a remotis quasi odoratus. Unde et cant. 5. dicitur. **In odore vnguentorum tuorum curram.** Secundo asserit contraria veritate scilicet quod nec visus nec auditus corporis debet deesse dicens. **Non autem deus posuit id est ordinare disposuit membra diuersa non est si membra distinctio sit opus nature: hoc tamen agit natura ut in instrumentum diuine prudentie. Et ideo primum eam dispositionis membrorum assignans subdit. **Unumquodque eorum in corpore quasi dicitur. **Non sic posuit membra diuersa ut unumquodque eorum secundum se separatim existeret. sed ut omnia conuenirent in uno corpore. Et sicut voluit. non prima causa institutionis rerum est voluntas diuina secundum illud. ps. **Omnia quecumque voluit fecit. sic autem et in ecclesia disposuit diuersa officia et diuersos statum secundum suam voluntatem. Unde et eph. 4. dicitur. **Predestinasti secundum prout eius qui operatur omnia secundum consilium voluntatis sue.** Deinde cum dicitur. **Quod si esset corpus. dicitur ad aliud inconueniens quod est defectus integritatis corporis. Non potest ponit hoc inconueniens dicens. quod si essent omnia unum membrum: ubi esset corpus id est ubi esset integritas corporalis: quasi dicat non esset. Ita si omnis in ecclesia unum conditionis et gradus essent tolleretur perfectio et decor ecclesie que in ps. describitur **Churchamietate varietate.** Secundo asserit veritatem contrariam dicens. **Non autem multa quidem sunt membra sed unum corpus quod ex omnibus integrat.** Sic ecclesia ex diuersis ordinibus constituitur. Unde et cant. 6. describitur. **Terribilis ut castrorum acies ordinata.** Deinde cum dicitur. **Non potest autem oculus et cetera. ponit comparationem membrorum ad invicem. Et primo aptum ad necessitatem. Secundo aptum ad cultum membrum adhibendum ibi. **Et que putamus et cetera. Tertio aptum ad mutuam sollicitudinem ibi. **Sed in idipsum et cetera. Circa primum duo facit. Primo proponit omnia membra corporis esse necessaria: quibus quedam sunt ignobiliora. Secundo ponit necessitatis comparationem ibi. **Sed multo magis et cetera. Ostendit autem primo rationem necessitatis membrorum secundum duplicem differentiam. Primo quidem secundum differentiam membrorum deseruientium motui. Undo dicitur. **Non potest autem oculus qui deseruit cognitioni et significat contemplatiuus dicere manus que deseruit motui et significat actiuos opera tua non indigeo. Indigent enim contemplatiui per opera actiuorum sustentari. Unde et Luc. 10. dicitur. **Quia cum maria secus pedes domini sederet audiens verba eius: maria satagebat circa se querens ministerium.** Secundo ostendit idem secundum differentiam platurum que significatur per caput et subditur que significant per pedes. Et hoc est quod subditur. **Aut iterum caput. i. platurus secundum illud. ps. 7. 15. **Caput in tribus israel factus es. Non potest dicere**********************************

in epistolam I ad Corinthios. XII.

pedibus id est subditis. **N**o estis mihi necessarij. qz vt dicitur puer. 14. In multitudine ppli dignitas regi. **D**einde cu dicit. Sed multo magis. **C**oparat diuersa membra ad inuicē quo ad necessitatē eoz dicit qz membra corporis qz vident esse infirmiora sunt magis necessaria sicut intestina. ita etiaz in ecclesia sine officio aliquaz abiectaz psonaz puta agricoloz et alioz huiusmodi p̄sens vita trāhiri nō posset. que tñ posset duci sine aliqbus excellētiobus p̄sonis cōtemplationi et sapiētē deputat. q̄ ecclesie deficiunt ad hoc qz sit ornatio et meli⁹ se hñs. **E**x hoc etiaz aliquid dicit qz est vile ad finē. Illa vero qz sunt nobilissima nō se hñt in rōge viliū sed sunt p̄ seipsa appetēda vt fines. **E**t ideo dicit Job. 21. Si fruct⁹ terre p̄medi absqz pecunia et animā agricolaz ei⁹ affixi. **D**einde cu dicit. **E**t que putam⁹. **C**oparat mēbra q̄tum ad exteriorē cultum. **E**t p̄mo ponit diuersitatem qui diuersis mēbris adhibetur. **S**cdo causas diuersitatis assignat ibi. **D**eus tēperauit. **C**ult⁹ autē exterior mēbris adhibitus ad duo pertinet scz ad honorē sicut ea que apponuntur ad ornatus vt monilia. et inares. et ad honestatē sicut apponit ur ad regumētū. vt brace. et alia huiusmodi. **Q**uātū ergo ad p̄mum cultū dicit p̄mo. **E**t que putam⁹ esse ignobiliora mēbra corporis hīs circūdamus habundantiōre honorē id est maiorem ornātū sicut aurib⁹ alicubi suspenduntur in aureas. oculis autē nihil apponit. et pedib⁹ apponuntur calceamenta depicta et gēmata scdm illud cant. 7. **Q**uam pulcri sunt gressus tui in calciamētis filia p̄ncipis. **D**ant⁹ autem nude habent. **E**t similiter in ecclesia imperfectioribus sunt magis cōsolationes adhibende quib⁹ p̄fectiores nō egent. **U**nde dicit **1**sa. 40. In brachio suo congregabit agnos et in sinu suo leuabit. feras ip̄e portabit. **E**t. 1. pe. 3. dicit. **U**iri quasi infirmiori vasculo multiebi impartiētes honorē. **S**cdo p̄sequit q̄tum ad cultus honestatis dicens. **E**t que inhonestā sunt abundantiōre honestatē habent scz p̄ studiū humanū. **D**icitur autē mēbra aliqua inhonestā in sanctis nō p̄pter aliq̄ peccatū turpitudinē sed p̄pter inobediētiam mēbroz genitaliū subsequntā ex peccato originali. **E**t etiā sūt ignobili vsui deputata sic omnia membra que deseruūt emissioni su p̄luitatiz quibus abundantiōre honestas adhibet dū studiosius regunt⁹ quo nō indigent mēbra nobilibus vsibus deputata. **U**nde subdit. **H**onestā autē nostra nulli⁹ egent. **E**t exterioris honestatis. vnde nec faciē velamen apponit. **E**t similiter i ecclesia illi qui sunt in aliquo culpabiles sunt admonendi. et custodiendi scdm illud. **1**sa. 42. **S**up filiā luxuriosaz cōfirma custodiā. **E**t gal. 6. dicit. **S**i p̄occupatus quis fuerit in aliquo delicto. vos qui sp̄iales estis huiusmodi instruite in spiritu lenitatis. **I**lli autē qui sunt absqz culpa hīs nō egent. **E**t est notandū qz triplicē defectū circa mēbra notauit scz inhonestatis. ignobilitatis. et infirmitatis. **Q**uoz p̄mū in mēbris ecclesie pertinet ad culpā. **S**cdo ad cōditionem seruilem. **T**ertio ad status imperfectionis. **D**einde cu dicit. **E**t deus temperauit. **C**oparat causas p̄dicti cultus. et p̄mo assignat causas efficientē primā. licet em̄ homines taliter se habeant ad cultus mēbroz hoc tamē p̄cedit ex ordinatione diuina. **U**nde dicit. **S**ed deus temperauit corpus abundantiōre honorē tribuēdo ei membro cui deerat. **M**az homines hoc faciunt ex quodā diuino instinctu scdm illud. **1**ob. 33. **A**p̄t aures viroz et erudiens eos instruit disciplina. **S**cdo ponit causas finalem dicens. **E**t nō sit scisma in corpore. **Q**uod quidē sequeretur si defectui mēbroz nō subueniret. hoc autē scisma q̄tum ad mēbra corporis mistici manifeste vitatur dum pax ecclesie custodit⁹ per hoc qz singulis ea que sunt necessaria attribuunt. **U**nde et supra dicitur est cap. p̄. **I**d ip̄m dicitis om̄s et nō sunt in vobis scismata. **S**ed qz

tum ad membra corporis naturalis scisma esset in corpore si debita p̄portio mēbroz tollerēt. **D**einde cu dicit. **S**ed in idip̄m. **C**oparat mēbroz ad inuicē q̄tum ad mutuā sollicitudinē. **E**t p̄mo p̄ponit eā dicens. **N**ō solum p̄dicta mēbra operātur ad inuicē sed etiam p̄ seinuicē sunt sollicita in idip̄m id est in vnitatem corporis cōseruandi. **E**t hoc quidē manifeste in corpore naturali apparet. **N**ā quodlibet mēbrū naturale q̄quā inclinationem habet ad iuuaniētum alioz mēbrozum. **U**nde et naturaliter homo opponit manū ad p̄gendū alia mēbra ab icib⁹. **E**t similiter alij fideles qui sunt mēbra corporis mistici p̄ seinuicē sollicitudinē gerunt fin illud. **E**c. 17. **A**nicius mandauit deus de proximo suo. **E**t gal. 6. **A**lter alterius onera portare. **S**cdo specificat hanc sollicitudinē. et p̄mo in malis in quibus magis est manifestum. **U**nde dicit. **E**t si quid scz mali parit vnum mēbrū cōpatiunt om̄ia mēbra. **Q**uod quidē manifestum est in corpore naturali. **N**ā vno mēbro languēte totū corp⁹ quasi langueret et ad locuz languoris p̄suunt spirit⁹ et humores quasi ad subueniēdū. **E**t similiter debet esse in fidelib⁹ xpi. vt vnū malū alterius cōpatiatur scdm illud **1**ob. 30. **P**lebā quōdam sup eo qui afflictus erat et anima mea cōpatebat pauperi. **S**cdo in bonis. **U**nde subdit. **S**ive gloriat⁹ id est quocūqz modo vigorat vnuz mēbrū cōgaudent oīa mēbra. **Q**uod etiā manifestus est in corpore naturali in quo vigor vnius mēbrū in iuuamentū cedit alioz mēbroz. **S**ic debet etiā esse in mēbris ecclesie. vt vnusquisqz bonis alterius cōgaudeat. **1** phil. 2. **S**audeo et cōgratulo om̄ibus vobis. **R**oma. 12. **G**audentē cū gaudentib⁹ et flete cū flentib⁹. **D**einde cu dicit. **V**os autē estis. **C**oparat similitudinē ad p̄positū. **E**t p̄mo q̄tum ad corporis vnitatem dicens. **V**os autē scz qui estis in vnitatem fidei cōgregati estis corpus xpi. scdm illud ep̄. p̄mo. **I**p̄m dedit caput sup oīm ecclesiaz que est corpus eius. **S**cdo q̄tum ad mēbroz distinctionem cum subdit. **E**t estis mēbra de mēbro. **Q**uod potest intelligi tripliciter. **U**no mō sic. **E**stis mēbra dependētia de xpo mēbro. qd qdem dicit mēbrū scdm humanitatē scdm quā precipue dicit ecclesie caput. **N**ā scdm diuinitatem nō habet rōm mēbrū aut partis cū sit cōmune bonum toti⁹ vniuersi. **A**lio mō sic. **V**os estis mēbra dependentia de mēbro in q̄tum p̄ mē xpo acquisiti estis. scz illud. **1**sa. 4. **I**n xpo ihu p̄uāgelium ego vos genui. **T**ertio mō posset exponi vt designaret distinctio et series mēbrozum vt sit sensus. **V**os estis mēbra de mēbro id est ita distinguuntur et ordinantur ad inuicē sicut vnū membrum ad aliud. **D**einde cu dicit. **E**t quosdā quidē. **C**oparat de distinctione ministratiōnū. **C**irca qd tria facit. **P**rimo assignat ordinem ministratiōnū. **S**cdo manifestat eaz distinctionē ibi. **N**iquid apostoli oēs. **T**ertio ordinat eoz affectionem circa diuersas administratiōnes et gratias ibi. **E**mulamini autē. **C**irca p̄mū duo facit. **P**rimo ponit maiores seu p̄ncipales administratiōnes. **S**cdo ministratiōnes secundarias ibi **O**pinulatiōes. **U**nde dicit. **M**aiores autē ministri in ecclesia sunt apostoli. ad q̄rum officiaz tria p̄tinent. **Q**uoz p̄mū est auctoritas gubernandi fidelem populū que p̄prie pertinet ad officiaz apostolatus. **S**cdo facultas docēdi. **T**ertio potestas miracula faciendi ad confirmationē doctrine. et de hīs tribus habetur. **L**uc. 9. vbi dicit **Q**uocatis ih̄s. i. apostolis dedit illis virtutem et potest atē sup om̄ia demonia et vt languores curarent. et misit illos p̄dicare regnum dei. **I**n omnibus autē potestatibus seu virtutibus ordinatis illud qd est principale reseruatur sup̄reme potestati. **A**lia vero etiā inferioribus cōmunicātur. **P**otestas autē faciendi miracula ordinatur ad doctrinam sicut ad finem. scdm

Explanatio sancti Thome

Illud **Mat. vlti.** Sermonem confirmante: sequētibz signis. Doctrina autē ordinatur ad gubernationem populi sicut ad fines scdm illud **Iere. 3.** Dabo vobis pastores secundum cor meum et pascent vos in scientia et doctrina. Et ideo primus gradus inter ecclesiastica ministeria est apostolorum. quibus specialiter cōpetit ecclesie regimen. Et propter hoc dicit. **Et deus posuit id est ordiate collocavit.** In ecclesia quosdā scz in determinatis ministerijs scdm illud **Job. 15.** Posui vos vt eatis. **Primum** qđdem apostolos. qđrum regimini cōmissit ecclesiaz scdm illud **Luc. 22.** Ego dispono vobis sicut disposuit michi pater me^s regnū. **Unde et apōc. 21.** Sup duodecim fundamēta ciuitatis describuntur duodecim apostolorum nomina. Propter qđ et ipsi inter ceteros fideles p̄matum in spiritualibz gratis obtinuerūt scdm illud **Ro. 8.** Vos ipi primitias spiritus habētes. **Et quis ad apostolos p̄cipue pertineat doctrine officium qđbus dictum est.** **Mat. vlti.** Euntez docete omnes gentes: tamē alij in cōmunionē hui⁹ officij assumūt. quorū quidam p seipos reuelationes a deo accipiunt qui dicuntur pphete. qđdam vero de hijs que sunt alijs reuelata populo instruit. qui dicuntur doctores. **Unde subdit. 2.** prophetas qui etiā in nouo testamēto fuerūt. **Quod em̄ dicitur Mat. 11.** **Lex et pphete usq; ad Johānez.** intelligitur de pphētis qđ futurū xp̄i aduentūz p̄nūciauerunt. **Tertio** doctores. vnde **Act. 13.** dicit. Erant in ecclesia que erat antiochie pphete et doctores. Similiter etiā et gratia miraculoz fuit alijs cōmunicata que p̄mitus a xp̄o data fuit apostollis. **Unde subdit.** Deinde virtutes qui scilicet miracula faciūt circa ip̄a elemēta mundi. gal. 3. Operatur virtutes in nobis. Quātum autē ad miracula que fiunt in corporibus humanis subdit. **Et inde gratias curationum scdm illud Luc. 9.** Et languores curarēt. **Deinde** cū dicit. Opitulationes etc. ponit minores sue seculis varias administrationes quaz quedā ordinant ad regimen ecclesie qđ ad apostolat⁹ dignitatē pertinere dixerūt quedā vero ad doctrinā. **Ad regimen ecclesie p̄tinent in generali quidē opitulationes id est illi qui opes ferūt maioribus p̄lat⁹ in vlti regimine. sicut archidiaconi ep̄is. fm̄ illud phil. 4.** **Adiuua** illas que mecum laborauerūt in euāgelio cum elemēte et ceteris adiutoribus meis. **In sp̄iali autē** ponit gubernationes sicut sunt prochiales. sacerdotes qđbus cōmittitur gubernatio aliquaz p̄ticularium plebium. **puer. 11.** **Ubi** nō est gubernator: corrumpet populus. **Ad doctrinā autē** pertinet secundario quod subdit. **Linguarum genera** qđtum ad illos qui varijs linguis loquuntur magnalia. vt dicit **Act. 2.** **Ne** scz ppter varietatē idiomatum euāgelica doctrina impediret. Quātuz vero ad amouendum impedimētuz doctrine qđ posset prouenire ex obscuritate sermonuz subdit. **Interpretationes sermonū** infra. 14. **Qui** loquitur lingua ore vt interpretetur. **Deinde** cum dicit. **Aliquid** om̄is apostoli etc. manifestat distinctionem p̄dictarūz administrationū dicens: **Aliquid** om̄es in ecclesia sunt apostoli quasi dicat. **Idē.** **Aliquid** om̄is pphete etc. **Ex** quo patet diuersitas harū administrationū **Eccl. 33.** **In** multitudine discipline dñi separauit eos. **Et 37.** **Nō** om̄ia om̄ibus expediūt. **Deinde** cū dicit. **Emulamini** autē etc. ordinat eorū affectum circa p̄dicta spiritu alia dona dicens: **Cum** multa sint dona sp̄s sancti vt. 6. dictum est. **Emulamini** id est desiderate carismata meliora id est gratias potiores vt scz magis desideretis ea que sunt meliora. puta prophetiā qđ donum linguaz vt infra 13. dicitur. 2. ad thes. vlt. **Omnia** p̄bate. quod bonū est tenete. **Et** ne in p̄missis donis eorū affect⁹ quiesceret subdit. **Et** adhuc excellentiorem viam demōstro scz caritatē qua directius in deum itur. ps̄. **Viam** mādatorū tuorū curri. **Eccl. 30.** **Hec** est via ambulare in ea.

Incipit capitulum decimūtertium.
Inguis hominū loquar et angelorum caritatem autē nō habeam factus sum velut es sonans aut cimbalum tinniens. **Et** si habuero prophetiam et nouerim misteria omnia et omnē scientiam. et si habuero omnē fides ita vt mores transferam: caritatem autē non habuero nihil sum. **Et** si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas: et si tradidero corpus meum ita vt ardeam: caritatem autē nō habuero: nihil michi prodest.

Aplūs supra gratiaz gratis datarū distinctionē assignauit et ministracionuz in quibz mēbra ecclesie distinguuntur hic agit de caritate que inseparabiliter concomitat gratiaz gratum facientē. **Et** qđ p̄miserat eis se demonstraturum viam excellentiorē. ostendit p̄cipientiā caritatis ad cetera gratuita dona. **Et** p̄mo qđtum ad necessitatē caritatis ad cetera fine caritate alia dona gratuita nō sufficiunt. **Secundo** qđtum ad utilitatē qđ scz p caritatē om̄ia mala vitātur et omnia bona aguntur ibi. **Caritas** pariens est etc. **Tertio** qđtum ad permanentiā ibi. **Caritas** nunq; excidit etc. **Omnia** autem dona gratuita reducere videt apostol⁹ ad tria. **Nā** p̄mo ostēdit qđ donuz linguaz quod p̄tinet ad loquutionē sine caritate nō valz. **Secundo** qđ etiā nō valēt ea qđ p̄tinet ad p̄gnitionē ibi. **Et** si habuero prophetiam etc. **Tertio** ostēdit idē de his qđ p̄tinent ad operationē ibi. **Et** si distribuero in cibos paup̄erū etc. **Erat** autē apud corinthios multuz de siderabile donuz linguaz. vt infra. 14. patebit. **et** ideo ab eo incipiens dicit. **Promisi** me demonstraturū excellentiorē viā et hoc p̄mo patet in dono linguaz qđ si liguis hominū scz oium loquar id est si habuero donuz gratie p qđ loqui possim linguis oium hoium et ad maiorem abundantiam subdit. **Et** angelorū. caritatem autē nō habeam factus sum velut es sonans aut cimbalum tinniens. **recta cōparatione** vitur. **Nā** em̄ p caritatem viuūt que viuūt deo qđ est anime vita scdm illud deutro. 30. **Ipe** est vita tua. **Unde** et p̄. **Jo. 3.** dicitur. **Trānsiit** sum de morte ad vitam quoniam diligim⁹ fratres. qui nō diligunt manent in morte. **Reverte** ergo cōparat loquelā caritate carentes sono rei mortue scz eris aut cimbali. qđ licet claruz sonuz reddat nō tamē est viuus sed mortuus. **Ita** etiā loquutio hominis caritate carentis. qđtumcūq; sit disertā tamē habet p mortuā. qđ nō proficit ad meritum vite eterne. **Est** autē differentia inter es sonans et cimbali tinniens qđ es cū sit planū ex percussione simplicē sonum emittit. **Cimbali** autē cū sit cōcauum ex vna percussione sonū multiplicat. qđ p̄tinet ad tinnitum. **Eri** ergo cōparantur qui veritatē simpliciter pronunciant: cimbalo vero qui veritatē multiplicat et p̄nūciant multas rōnes et similitudines apponēdo. et cōclusiones plurimas ellicendoz que tamē oia sine caritate habentur vt mortuā. **Considerandū** est autē qui lingua angelorum dicant. **Nā** cū lingua sit membrū corporeuz et ad eius vsū p̄tineat donū linguaz qđ interdū lingua dicitur. vt patebit infra. 14. neutrū videtur angelis cōpetere qui mēbra nō habēt. **Pōt** ergo dici qđ per angelos intelligūtur homines angelorū officij habentes qui scz alijs hominibz diuina annūciāt fm̄ illud **Malach. 2.** **Labia** sacerdotis custodiūt scientiā et legē requirunt ex ore ei⁹ qđ angelus dñi exi citiuum est. **Sub** hoc ergo sensu dicit. **Si** linguis hominū loquar et angelorū id est nō solū minor sed etiā maior qui alios docēt. **Pōt** etiā intelligi de ip̄is hoc